

Петро Сікорський

IV ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНГРЕС У ЛЬВОВІ

15-16 жовтня 2014 року у Львові відбувся IV Всеукраїнський педагогічний конгрес, організований Львівським крайовим товариством “Рідна школа”, Львівським науково-практичним центром Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Перший Український педагогічний Конгрес наші попередники провели 3-4 листопада 1935 р. Головував на ньому І. Галущинський, тодішній голова “Рідної школи”. Готувався цей Конгрес 21 рік, тобто його планували провести у 1914 році з нагоди 100-річчя від дня народження Т. Шевченка. Символічно, що IV Конгрес проходив у рік святкування 200-річчя від дня народження Т. Шевченка. На I Конгресі розглядалися актуальні проблеми національного виховання молоді (духовне, християнське, релігійно-моральне, гігієнічне, музичне, господарське, фізичне тощо). Матеріали I Конгресу були опубліковані у 1938 р. та перевидані рідношкільниками у 2010 р.

Крім того, в полі зору делегатів I Конгресу були й інші питання: врахування психологічних особливостей українців у національному вихованні юні, використання українознавчих предметів у національному вихованні дітей тощо.

На I Конгресі виступали такі відомі українські вчені та педагоги, доктори філософії і професори: о. Ю. Дзерович, Я. Кузьмів, С. Гайдучок, С. Балей, Я. Ярема, В. Пачовський, О. Філяс, В. Січинський, С. Людкевич, Є. Храпливий та ін.

Прийнята програма національного виховання актуальна й нині.

Сучасні рідношкільники (Товариство відроджене у 1991 р.) у 2005 р. продовжують проведення Всеукраїнських педагогічних конгресів і тим самим не лише пошановують, а й продовжують українотворчі традиції своїх попередників щодо розвитку української освіти на демократичних засадах, торують нелегкий шлях до справжньої державно-громадської форми управління освітою в Україні. Як засвідчує досвід української новітньої історії, без добре розвинутого громадянського суспільства немає демократичної держави.

Якщо у двох попередніх конгресах не брали участі представники вищих управлінських структур, то на IV Всеукраїнський педагогічний Конгрес були делеговані від Верховної Ради України Олександр Домаранський – заступник керівника секретаріату Комітету з питань освіти і науки Верховної Ради України; від МОН України Олена Царьова – начальник відділу нормативного забезпечення й організаційної роботи Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти. Вони привітали учасників Конгресу.

Крім того, в роботі IV Конгресі брали участь і виступили: Тарас Юрчишин – заступник голови комітету з модернізації та інформатизації освіти Громадської ради при МОН України, Ярослав Кочмарик – член комісії з питань освіти і науки Львівської обласної ради, Олександра Небожук – директор департаменту освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації.

На Конгрес прибули делегації з Київської, Сумської, Дніпропетровської, Запорізької, Миколаївської, Одеської, Вінницької, Житомирської, Хмельницької, Чернівецької, Закарпатської, Рівненської, Волинської, Івано-Франківської, Тернопільської, Львівської областей та м. Києва.

Найбільше представників було від НАПН України на чолі з Н. Ничкало – доктором педагогічних наук, професором, дійсним членом НАПН України, академіком-секретарем відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України.

На пленарному засіданні Конгресу з основними доповідями виступили:

Петро Сікорський – доктор педагогічних наук, професор, президент Львівського крайового товариства “Рідна школа” *“Про стан виконання Львівським крайовим товариством “Рідна школа” ухвали III Всеукраїнського педагогічного конгресу й основні завдання реформування освіти в Україні”*.

Нелля Ничкало – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України *“Науково-методичне забезпечення інноваційного розвитку системи освіти у діяльності НАПН України”*.

Омелян Вишневський – кандидат педагогічних наук, професор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка *“Українське виховання у контексті реформування системи освіти України”*.

Ярослав Камінецький – кандидат економічних наук, провідний науковий співробітник Львівського науково-практичного центру Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, член-кореспондент НАПН України, віце-президент Львівського крайового товариства “Рідна школа” *“Про стан та актуальні проблеми розвитку професійно-технічної освіти в Україні”*.

Крім того, поділилися своїми думками такі вчені:

Володимир Камишин – кандидат технічних наук, директор Інституту обдарованої дитини НАПН України *“Дослідження розвитку інтелекту та обдарованості в сучасних умовах”*.

Галина Лактіонова – доктор педагогічних наук, професор, старший науковий співробітник відділу виховних систем у педагогічній освіті Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України *“Родина як учасник навчально-виховного процесу: реалії, проблеми, ресурси”*.

Микола Гузик – кандидат педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, заступник директора Авторської школи М. Гузика м. Южного Одеської області з наукової роботи *“Авторська школа М. Гузика – зразок реформації вітчизняної освіти”*.

Василь Срібний – кандидат технічних наук, голова Львівської обласної організації роботодавців підприємств машинобудівної промисловості, член президії Львівського крайового товариства *“Рідна школа”* *“Роль організацій роботодавців у реформуванні професійно-технічної освіти”*.

Лілія Сушенцева – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін, професор Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ *“Криворізький національний університет”* *“Соціальне партнерство як умова реформування професійно-технічної освіти”*.

Марина Артюшина, доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України *“Інноваційні технології навчання у професійно-технічній освіті”*.

Під час секційних засідань обговорювалися проекти важливих освітніх положень (Положення про профільне навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів України; Положення про освітньо-культурний округ; Положення про державну атестацію учнів загальноосвітніх навчальних закладів за допомогою зовнішнього незалежного оцінювання тестування та вступ випускників до вищих навчальних закладів; концепція національного виховання учнів шкіл та профтехучилищ), а також пропозиції до таких законодавчих і нормативно-правових актів: проекту Закону України *“Про освіту”*; проекту Закону України *“Про професійну освіту”*; положення про атестацію педагогічних працівників; Порядку організації харчування дітей у навчальних та оздоровчих закладах.

Крім того, на IV Конгресі була прийнята ухвала, яка містить рекомендації для Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Міністерства освіти і науки України та Департаментів освіти і науки обласних державних адміністрацій.

Низку завдань запропонували рідношкільники і для себе на наступні п'ять років. Серед найважливіших – підготовка і видання програм і посібників для варіативної частини навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів, а також апробація презентованих на Конгресі посібників для національного виховання учнів (V–XI кл.).

Важливим завданням для рідношкільників буде також створення Всеукраїнського товариства “Рідна школа”, яке брало би активну участь у реформуванні освітньої галузі, утворивши громадські органи при всіх державних управлінських освітянських структурах.

УХВАЛА

IV Всеукраїнського педагогічного конгресу (15-16 жовтня 2014 р.), м. Львів

Учасники Конгресу відзначали, що у важкий для України час інтелігенції, політичним і громадським організаціям, усім державотворчим силам України потрібно об'єднатися навколо Президента України П. Порошенка. Спільними зусиллями не можна допустити відторгнення українських земель сепаратистами разом із російськими військами у Донецькій і Луганській областях.

Водночас громадськість України стурбована повільним розгортанням реформ у розбудові Української держави, у тому числі в освітянській галузі. Освіта продовжує тримати курс на максимальне залучення випускників середніх шкіл до навчання у вищих навчальних закладах (понад 80%), що не відповідає принципам оптимізації економіки. Цьому сприяють і низький прохідний бал ЗНО (124 – з непрофільних предметів і 140 – з профільних), і занадто велика кількість ліцензованих місць у ВНЗ (понад 800 тис., у той час як у ЗНО беруть участь близько 350 тис. осіб). Тим самим порушується принцип природовідповідності, за яким близько 60% випускників шкіл мали би здобувати робітничі професії. Внаслідок цього в країні не вистачає висококваліфікованих робітників у різних сферах промисловості.

Потрібна оптимізація мережі навчальних закладів через використання освітніх округів, які нині не сповна виконують своїх функцій.

Вчительство не сприймає наміри Уряду зекономити бюджетні кошти в освіті (зняття всіх доплат, збільшення кількості годин тижневого навантаження до 22 год. тощо). Щоб збільшити бюджетні надходження потрібно створити всі умови для розвитку малого і середнього бізнесу, а також заставити всіх платити податки.

Велику роль у державотворчих процесах повинна відігравати громадськість. Потрібно створити більш сприятливі умови для активізації громадян-

ського суспільства і підвищення його ролі в державотворчих процесах, на законодавчому рівні провести перерозподіл державотворчих функцій між державними і громадськими органами, у тому числі в бюджетній сфері.

Львівське крайове товариство “Рідна школа” проводить уже четвертий Конгрес (три з них у період новітньої історії України, перший був проведений у 1935р.), напрацювало низку проектів нормативно-правових актів. Товариство продовжує підготовку нових проектів і нормативно-правових актів, прийняття яких прискорило б реформування освітньої галузі та наблизило б її до європейських стандартів. Сподіваємося, що в нових умовах і Президент України, і новообрана Верховна Рада, і новий Уряд візьмуть їх до уваги й об’єднають свої зусилля з громадськістю, щоб якомога швидше вивести країну з руїни і дати їй європейське майбутнє.

Учасники Конгресу схвалили роботу Львівського крайового товариства “Рідна школа” за період з 2009 по 2014 рр., а також прийняли проекти таких нормативно-правових актів: Закон України “Про систему громадсько-освітнянського самоврядування в Україні”; Державна програма реформування загальноосвітньої школи та перехід на профільне навчання; Положення про освітньо-культурний округ; Положення про профільне навчання в 10-11 (12) класах середніх загальноосвітніх навчальних закладів; Положення про організацію державної атестації випускників загальноосвітніх середніх навчальних закладів у формі зовнішнього незалежного оцінювання і зарахування їх до вищих навчальних закладів України; Концепція національного виховання учнів загальноосвітніх і професійних навчальних закладів; пропозиції до Типового положення про атестацію педагогічних працівників; пропозиції до Порядку організації харчування дітей у навчальних та оздоровчих закладах; пропозиції до Закону України “Про освіту”; пропозиції до проекту Закону України “Про професійну освіту”.

Крім того, учасники IV Конгресу рекомендували провести апробацію та допрацювати посібники для національного виховання учнів (V–XI кл.), а також висловили ряд пропозиції для вищих державних управлінських структур, а саме:

I. Конгрес просить Президента України:

1.1. Ініціювати прийняття Верховною Радою України Закону України “Про державно-громадську систему управління в Україні”, в якому передбачити перерозподіл функцій і повноважень між державними і громадськими структурами.

1.2. Призначити в регіонах своїх представників для контролю за діяльністю державних структур, включення їх в активне реформування всіх галузей, залучивши до цього контролю представників громадських організацій.

1.3. Змінити принцип оплати праці у бюджетних організаціях, вихідною базою якої має бути не мінімальна зарплата, а середня в країні.

1.4. Під час люстрації чиновників встановити відповідність їхнього майна (підприємства, житла, автомобілів та ін.) одержуваній зарплаті; правовими методами повернути державі все незаконно придбане майно.

1.5. Створити Громадський комітет (районний, обласний, всеукраїнський рівні) для нагородження працівників освіти, науки і культури державними нагородами, до складу якого ввести відомих учених, педагогів, громадських діячів; затвердити конкретні критерії вимог до кандидатів для нагородження тією чи іншою нагородою.

II. Конгрес звертається до Верховної Ради України з пропозиціями:

2.1. Затвердити Державну програму системного реформування освіти в Україні, врахувавши основні положення проекту програми, яка прийнята на IV Всеукраїнському педагогічному Конгресі (додаток 1).

2.2. Прийняти Закон України “Про систему громадсько-освітнього самоврядування в Україні”, врахувавши основні положення відповідного проекту, який запропонований на IV Всеукраїнському педагогічному конгресі (додаток 2).

2.3. Дбати про розвиток української мови як державної, виділяючи для цього щорічно не менше 300 млн. грн. на видання українських книг, періодичних видань, словників тощо.

2.4. Прийняти Закон України “Про меценатство в освіті та науці”.

2.5. Внести зміни до Закону України (ст. 23) “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” з тим, щоб при обчисленні пенсії науково-педагогічним працівникам враховувалася заробітна плата за основним місцем роботи і за сумісництвом, а також закласти у процес нарахування пенсії такий механізм, щоб її розмір відповідав трудовому внеску працівника.

III. Рекомендувати Кабінету Міністрів України:

3.1. Розробити систему заходів із метою повернення в Україну відомих учених, висококваліфікованих фахівців різних галузей.

3.2. Розвивати професійну освіту, особливо в сільських регіонах, яка повинна охопити навчанням до 60% випускників основних шкіл.

3.3. Ініціювати перерозподіл функцій державних управлінських структур із громадськими організаціями. Запропонувати систему дієвого громадського контролю за діяльністю найбільш корумпованих структур (правоохоронні органи, митниця, заклади охорони здоров’я тощо).

3.4. Не допустити зняття надбавок учителям за різні види педагогічної діяльності (класне керівництво, завідування кабінетом, перевірку зошитів тощо).

3.5. Прийняти нову програму “Вчитель”, у якій передбачити дієві стимули для вступу до вищих педагогічних навчальних закладів найбільш здібних і творчих випускників шкіл і посилення ними педагогічного корпусу на всіх освітніх рівнях.

3.6. Виділяти кошти Міністерству освіти і науки України для проведення повномасштабних експериментальних досліджень (утворення нових експериментальних навчальних закладів, апробація нових підручників і навчальних технологій тощо).

3.7. Відмінити Постанови Кабінету Міністрів України №88, 89 від 25 березня 2014 року “Про внесення змін до пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2011 р. №373 та від 30 вересня 2009 р. №1073”.

IV. Рекомендувати Міністерству освіти і науки України:

4.1. Сприяти переходу на державно-громадське управління освітою, домагатися прийняття Верховною Радою Закону України “Про систему громадсько-освітнянського самоврядування в Україні”.

4.2. Під час прийняття нових нормативно-правових актів (ініціювання їх) врахувати відповідні проекти, які прийняті на IV Всеукраїнському педагогічному конгресі, а саме: Положення про освітньо-культурний округ; Державну програму реформування загальноосвітньої школи та переходу на профільне навчання; Положення про профільне навчання в 10-11 (12) класах середніх загальноосвітніх навчальних закладів; Положення про організацію державної атестації випускників загальноосвітніх середніх навчальних закладів у формі зовнішнього незалежного оцінювання і зарахування їх до вищих навчальних закладів України; Концепцію національного виховання учнів загальноосвітніх і професійних навчальних закладів; а також пропозиції до: Типового положення про атестацію педагогічних працівників, Порядку організації харчування дітей у навчальних та оздоровчих закладах, Закону України “Про освіту” та проекту Закону України “Про професійну освіту”.

4.3. Розробити і подати на затвердження Верховній Раді України Державну програму системного реформування освітньої галузі в Україні, врахувавши відповідний проект, прийнятий на IV Всеукраїнському педагогічному конгресі. Передбачити в ній перехід на 12-річний термін здобуття середньої освіти.

4.4. Підтримати ініціативу Львівського крайового товариства “Рідна школа” щодо створення програм і посібників для варіативної частини навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів, залучивши до цього найбільш досвідчених науково-педагогічних і педагогічних працівників.

4.5. Відповідно до пропозицій, схвалених на IV Конгресі, доопрацювати навчальні плани шкіл, зменшити кількість навчальних предметів у старшій школі, використовуючи дидактичну інтеграцію споріднених предметів, а також іншу методологію їх творення (сумарна кількість годин, яка виділяється на предмети інваріантної та варіативної частини має дорівнювати не кількості годин для фінансування, а гранично допустимому навчальному навантаженню; кількість годин для фінансування встановлюється залежно від кількості учнів у класі).

Структурувати цикл профільних предметів (інваріантна і варіативна частини). Затвердити інваріантну частину в такому складі: **українська мова, історія України, інформатика, іноземна мова**. Варіативна частина профільних предметів залежить від назви профілю, наприклад, **хімія і біологія** для **хіміко-біологічного профілю**.

4.6. Ввести в інваріантну частину навчального плану шкіл інтегрований предмет “Українознавство”, зінтегрувавши в українознавство такі невеликі курси, як: “Людина і світ”, “Художня культура”, “Екологія” тощо.

4.7. Після апробації та доопрацювання посібників для національного виховання учнів (V–XI кл.) надати їм гриф та організувати видання.

4.8. Розвивати мережу професійних ліцеїв і професійно-академічних ліцеїв, особливо в сільських регіонах, спрямувати до 60% випускників основних шкіл на підготовку кваліфікованих робітників.

4.9. Оптимізувати мережу вищих навчальних закладів, використавши педагогічні методи (підняти прохідний бал ЗНО до 160 і більше).

4.10. Удосконалити Положення про конкурс навчальних підручників (проведення випереджувальної апробації, визначення коефіцієнта якості підручника тощо).

4.11. Відкрити в кожному обласному центрі експериментальні загальноосвітні навчальні заклади за зразком Авторської школи М. Гузика м. Южного Одеської області, а в кожному районі – експериментальний навчальний заклад “Професійно-академічний ліцей”.

4.12. Провести реформування регіональних управлінських структур в освіті, зменшивши кількість працівників у них і ліквідувавши не затребувані підрозділи.

4.13. Внести зміни до додатка до атестата про середню освіту, передбачивши поділ предметів на профільні та непрофільні, середній загальноатестатний бал і середній бал із профільних предметів.

V. Національній академії педагогічних наук України:

5.1. Спільно з ЛКТ “Рідна школа” організувати підготовку програм і навчальних посібників для варіативної частини навчальних планів шкіл.

5.2. Сприяти Львівському крайовому товариству “Рідна школа” в апробації та доопрацюванні посібників для національного виховання учнів (5-11 класів).

VI. Департаментам освіти і науки обласних державних адміністрацій:

6.1. Сприяти створенню Громадського фонду підтримки вчителів Донецької та Луганської областей.

6.2. Спільно з громадськістю укласти проекти програми реформування освіти в регіоні та затвердити їх обласною радою.

6.3. Організувати експериментальні майданчики для апробації нових навчальних технологій, нових підручників і посібників.

6.4. Ініціювати реформування методичних служб, зокрема активізувати їх щодо підготовки навчально-методичних матеріалів, надання методичної допомоги вчителям, впровадження передового педагогічного досвіду тощо.

6.5. Надати Львівському крайовому товариству “Рідна школа” організаційно-педагогічну і фінансову підтримку для написання, видання і апробації програм і посібників для варіативної частини навчальних планів, а також апробації посібників для національного виховання учнів (5-11 класів).

6.6. Прийняти ефективні заходи щодо недопущення відволікання учнів і вчителів в урочний час для проведення спортивних змагань, конкурсів тощо.

VII. Львівському крайовому товариству “Рідна школа”:

7.1. Надіслати ухвалу IV Всеукраїнського педагогічного конгресу Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, Національній академії педагогічних наук, обласним департаментам освіти і науки України.

7.2. Спільно з Департаментом освіти і науки Львівської облдержадміністрації організувати апробацію і доопрацювання посібників для національного виховання учнів (V–XI кл.).

7.3. За умов успішної апробації подати посібники для національного виховання учнів (V–XI кл.) до Міністерства освіти і науки України для надання грифу.

7.4. Підтримати ідею рідношкільників щодо створення Громадського фонду підтримки вчителів Донецької та Луганської областей.

7.5. Організувати написання навчальних програм і посібників для варіативної частини навчальних планів загальноосвітніх середніх навчальних закладів.

7.6. Організувати підготовку матеріалів про життя та діяльність видатних українців і опублікувати книги серії “Видатні українські педагоги”, присвячені таким відомим українським постатям: І. Гізель (до 515-річчя від дня народження); І. Франко (до 160-річчя від дня народження); М. Драгоманов (до 175-річчя від дня народження); С. Сірополко (до 145-річчя від

дня народження); О. Барвінський (до 170-річчя від дня народження); В. Сухомлинський (до 100-річчя від дня народження); В. Мономах (до 965-річчя від дня народження); С. Смаль-Стоцький (до 160-річчя від дня народження); О. Потебня (до 185-річчя від дня народження).

7.7. Щорічно проводити конкурс учнівських поетичних творів, присвячених видатним українським поетам, із виданням поетичних збірок: І. Білозір (до 60-річчя від дня народження); В. Симоненко (до 90-річчя від дня народження); І. Франко (до 160-річчя від дня народження); Л. Українка (до 160-річчя від дня народження); О. Теліга (до 110-річчя від дня народження); В. Стус (до 80-річчя від дня народження).

7.8. Продовжити видання наукового альманаху “Рідна школа”: історія і сучасність”.

7.9. Здійснювати аналіз і контроль за реалізацією освітянських нормативно-правових актів, які прийняті виконавчими та законодавчими органами в галузі реформування освітянської галузі.

7.10. Продовжити роботу щодо організації Всеукраїнського товариства “Рідна школа”.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2014